

Tijger! Tijger!

LESMAF

MOOSS
kunst- en erfgoededucatie

LES 1: DE KOPERBLAZERS (EN ANDERE INSTRUMENTEN)

In deze eerste les komen de koperblazers aan bod, welke instrumenten daar onder vallen en hoe ze werken en klinken.

Ook de andere instrumenten komen heel even langs, maar daar wordt niet echt op in gegaan.

Je kan, voor je deze les geeft, vragen welke kinderen een instrument spelen en of ze dat eventueel mee mogen nemen naar de klas om eens te tonen/laten horen.

MATERIAAL

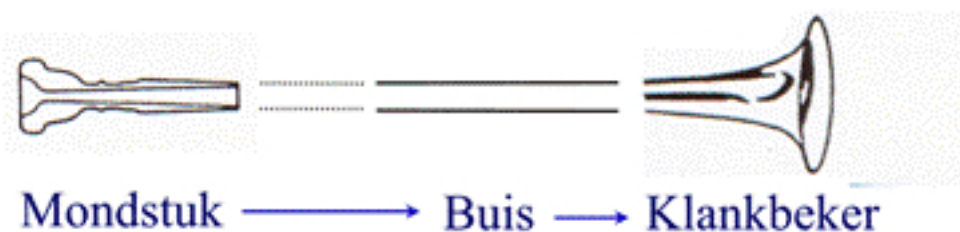
- computer(s) of tablet(s) met internetverbinding
- CD van Mowgli van de Wolvenhorde
- whirly tubes of een oude stofzuigerslang

DOELSTELLING

- kennismaking met verschillende instrumenten
- benoemen van de koperblazers
- luisteren (en herkennen) naar (van) instrumenten

- Welke instrumenten bestaan er allemaal? Laat de kinderen er zo veel mogelijk opnoemen en schrijf ze op het bord.
- Bekijk de lijst met instrumenten, en vraag even rond welke instrumenten niet door iedereen gekend zijn. Zoek deze even op en laat er een afbeelding van zien.
- Laat de kinderen nu per 4 de instrumenten 'groeperen'. Geef daar nog geen verdere uitleg bij, maar laat de kinderen zelf even zoeken naar wat voor hen een goeie onderverdeling zou kunnen zijn: welke instrumenten horen op één of andere manier bij elkaar? Misschien maken ze groepen 'grote' en 'kleine' instrumenten, of op uitzicht, of op klank, of ...
- Laat de verschillende groepjes hun onderverdelingen even toelichten.
- Hoe worden al die instrumenten bespeeld? Hoe wordt de klank gemaakt?
- Instrumenten worden onderverdeeld op de manier waarop de klank gemaakt wordt. Zo krijg je volgende groepen instrumenten:
 - snaarinstrumenten: instrumenten waarbij de klank via snaren gemaakt wordt (vb gitaar, viool, cello, contrabas, ...)
 - slaginstrumenten: instrumenten waarbij de klank gemaakt wordt door er op te slaan (trommel, pauk, xylofoon, tamboerijn, ...)

- houtblazers: instrumenten waarbij de klank komt door te blazen op een houten onderdeel (een 'riet' of oorspronkelijk een houten mondstuk): klarinet, saxofoon, hobo, fagot, dwarsfluit (was vroeger in hout).
 - koperblazers: instrumenten waarbij de klank gemaakt wordt door middel van een mondstuk (in metaal) (vb trompet, hoorn, tuba, trombone, ...)
- Zoek op internet naar afbeeldingen van koperblazers (en eventueel andere instrumentengroepen). Vaak vind je afbeeldingen waar verschillende instrumenten op staan, met hun naam er bij.
 - Hoe klinken koperblazers? Laat een paar fragmenten horen. Je kan de cd van het luisterboek gebruiken. Vanaf nummer 16, krijg je de instrumenten te horen in hun 'eigen' thema. Maar je kan ook andere muziek zoeken. Bijvoorbeeld van een koperensemble (trompetten, trombones, hoorns en tuba, vaak aangevuld met slagwerk): <https://www.youtube.com/watch?v=DQb2dkaXAVw>
 - Laat de kinderen benoemen wat ze vinden van de klank van koperblazers. In het youtube-fragment komen zowel snelle als trage passages. Koperblazers spelen dus niet alleen maar snel en luid, maar ook soms heel ingetogen.
 - Waar vind je nog allemaal koperblazers terug? Laat de kinderen even brainstormen waar ze die instrumenten nog gezien of gehoord hebben (in een groot orkest, op een concert van een zanger of bekende kindergroepen, op een voetbalmatch, in een oude oorlogsfilm, in het leger, een straatmuzikant, ...)
 - Hoe werkt een koperblaasinstrument? Elk instrument heeft natuurlijk zijn specifieke werking. Maar eigenlijk heb je altijd 3 onderdelen aan zo'n instrument: een mondstuk (waar de klank gevormd wordt), een buis (die de toonhoogte mee bepaalt) en een klankbeker (die de klank projecteert).

Het mondstuk verschilt in grootte, afhankelijk van het instrument. Hoe groter het instrument, hoe groter het mondstuk.

De buis bepaalt de toonhoogte van je instrument. Uiteraard kan je heel veel verschillende noten spelen, maar hoe langer de buis is, hoe lager het instrument klinkt. Dat is zowat een algemene regel bij instrumenten: hoe groter een instrument is, hoe lager het klinkt. Een contrabas klinkt veel lager dan een viool, een fagot is lager dan een klarinet, een tuba is veel lager dan een trompet.

Laat de kinderen in het luisterboek zoeken naar de lengte van elk koper instrument

De klankbeker varieert ook in grootte. Die gaat uiteraard mee met de lengte en dikte van de buis.

Op elke buis kan je verschillende noten spelen, zonder dat je ventielen moet indrukken of een schuif moet gebruiken. Denk maar aan de Last Post, die op een klaroen gespeeld wordt. Een klaroen is een instrument zonder ventielen, net zoals een jachthoorn. Toch kunnen daar verschillende noten op gespeeld worden.

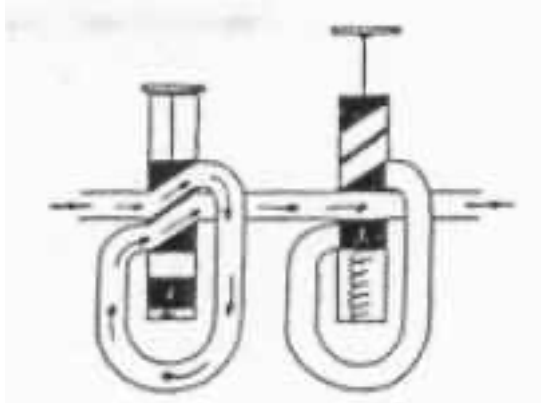
video van de Last Post onder de Menenpoort in Ieper:

<https://www.youtube.com/watch?v=eiWL2BcfhGg>

Jachthoorns: https://www.youtube.com/watch?v=_oeLAeMbdeE

Waarom staan jachthoornspelers met hun rug naar het publiek? Is dat niet wat onbeleefd?

- Zorg dat je een aantal flexibele, geribbelde buizen hebt. Dat kan vb een kapotte stofzuigerslang zijn, maar je vindt dat ook in speelgoedwinkels of muziekwinkels. Ze heten 'whirly tubes'. Zoek maar eens op google, hoe dat er uit ziet.
- Met zo'n whirly tube, kan je makkelijk aantonen dat je uit één buis verschillende noten kan krijgen. Door sneller of trager te draaien met de buis, krijg je verschillende toonhoogtes. Je ziet het ook duidelijk in dit filmpje: <https://www.youtube.com/watch?v=dCgTIUNfa3Y>
- Op een koperblaasinstrument, kan je die verschillende noten krijgen door de spanning op je lippen te veranderen. Maar daarmee speel je nog niet alle noten natuurlijk. Daarvoor is nog een extra hulpmiddel nodig. Hiervoor heeft een instrument ventielen of een beweegbare schuif zoals bij de trombone.
- Hoe werkt een ventiel? Doordat je een ventiel indrukt, gaat de lucht door een extra buisje. Je maakt dus eigenlijk je 'buis' langer, waardoor de toon lager klinkt. Door de 3 of 4 ventielen te combineren, kan je telkens andere noten spelen.

- Als je nu de techniek van de 'natuurtonen' (dit zijn de tonen die je met elke buis kan spelen zonder hulpmiddelen) en de techniek van de ventielen of de schuif combineert, kan je op een koperblaasinstrument alle noten spelen die je maar wil. Kijk maar eens naar dit filmpje: <https://www.youtube.com/watch?v=xZO5KTJTwhE> Je ziet een koperkwintet (net zoals in het luisterboek, dat is ook een kwintet) met 2 trompetten, een hoorn, een trombone en een tuba. Ze spelen samen en kunnen

supersnelle noten spelen van heel laag tot heel hoog!

- Kan je alle koperblaasinstrumenten nog opnoemen?
Welke vind je het mooist klinken of zou je graag zelf spelen?
Ken je nog andere instrumenten die geen koperinstrument zijn?
Waarom heet een koperblazer eigenlijk koperblazer?
Hoe heten de noten die je kan spelen op elke buis, zonder ventielen of een schuif?

LES 2: JUNGLETEKENING

Dit is een beeldende les, waarbij er klassikaal een groot werk gecreëerd wordt. Geïnspireerd op de tekenstijl van de tekeningen in het boek, werken de leerlingen samen om één grote jungle te maken er er dieren in te plaatsen.

MATERIAAL

- (teken)papier
- verf & penselen / kleurpotloden / stiften / wasco
- scharen
- plakband

DOELSTELLING

- kleurgebruik
- gestileerde dieren tekenen
- samenwerken aan 1 groot kunstwerk

-
- Laat de kinderen de prenten van het luisterboek goed bekijken. Beschrijf de stijl eens (dag of nacht / geen fotografische tekeningen / herkenbare dieren / ...)
 - Welke kleuren komen meest van al voor in het boek?
 - Laat de leerlingen zelf ook 3 of 4 kleuren kiezen. Dat mag kleurpotlood, wasco, verf, stift, ... zijn.
 - Geef elke leerling een even groot blad (A4 bijvoorbeeld) en zorg dat ze het allemaal in dezelfde richting houden (liggend of rechtop).
Daarop mogen ze een tekening maken van 'hun jungle'. Dit doen ze met de 3 of 4 kleuren die ze gekozen hebben. Er kunnen bomen en planten op staan, landschappen, ... maar geen dieren!
 - Ze zorgen er voor dat het ofwel dag ofwel nacht is, net zoals in het boek. dat kan met een mooie zon, of met een sterrenhemel, of een maan, of ...
Als iedereen een horizon maakt op 2/3 van de pagina, wordt het straks nog makkelijker.
 - Als alle tekeningen klaar zijn, puzzel je met de hele klas alle tekeningen aan elkaar, zodat je een heel lange tekening hebt. Het kan best zijn dat je hier en daar nog een extra blad moet toevoegen om een overgang te maken tussen de ene en de andere tekening.
Probeer dit te beperken, door goed te zoeken wat er naast wat past.

- Leg de lange jungle-tekening aan de kant, of rol ze op.
- Nu maakt elke leerling een tekening van één van de dieren uit het verhaal (tijger, panter, beer, aap, olifant, slang, wolf, jakhals, kraai, arend). De tekening moet er niet 'echt' uit zien, maar moet wel herkenbaar zijn. Overloop even op voorhand wat dat allemaal kan zijn. Uiteraard kunnen ze ook in het boek kijken.
 - een tijger heeft streepjes en scherpe tanden en een lange staart
 - een panter heeft een gladde effen vacht, een lange staart en ziet er katachtig uit
 - een beer heeft een pluizige vacht, staat vaak op 2 poten en heeft geen staart
 - een aap heeft lange armen en benen, en een lange staart
 - een olifant is groot en dik, en heeft grote oren en een slurf
 - een slang is lang en kronkelend, heeft een gevlekt patroon en een lange tong
 - een wolf heeft een scherpe snuit, een dikke staart en scherpe tanden
 - een jakhals ziet er uit als een hond, met een pluizige staart en grote oren
 - een kraai is zwart en heeft ook een zwarte snavel
 - een arend is een heel grote vogel, zwart met een witte kop en een grote kromme gele snavel
- Iedereen knipt nu zijn dieren-tekening uit, en alle dieren worden nu één voor één op de lange jungle-tekening gelegd. Je kan groepjes maken van dezelfde dieren, maar ze mogen zich ook verschuilen achter een boom, in de takken, ... Dit moet zeker niet op je eigen stuk tekening zijn!
- Je kan de tekening tenslotte ook helemaal rond maken. Ofwel met de tekeningen naar de binnenkant, ofwel met de tekeningen naar de buitenkant. Misschien is er nog een overgangstekening nodig van het begin naar het einde.
- Nu kan je de tekening rechtop zetten en er rond lopen om er naar te kijken! Laat elk kind een stukje benoemen dat ze mooi of grappig of bijzonder vinden. Ze mogen ook zeggen wat ze eventueel moeilijk vonden of net heel leuk.

LES 3: MOWGLI IN VARIATIES

In deze drama-les, start je met standbeelden of 'tableaux vivants'. Deze komen uit scènes uit het luisterverhaal.

Vanuit de standbeelden, ga je verder naar korte scènes spelen. De scènes ontstaan uit improvisatie die start bij een punt uit het verhaal.

MATERIAAL: /

DOELSTELLING - mimisch uitbeelden
- acceptatie en inspelen op elkaar
- scènes maken

- Speel met de klas '1-2-3 piano'. Doe dit een paar keer, zodat een aantal kinderen aan beurt kan komen. Ze kunnen telkens strenger worden op het niet bewegen. Je kan ook stimuleren dat kinderen het elkaar moeilijk kunnen maken (vb wie voor je staat, kietelen zodat ze toch gaan bewegen).
- Nu speel je nog eens 1-2-3 piano, maar telkens voor de 'pianospeler' zich omdraait, zegt hij eerst een beroep. Dat moeten de andere kinderen dan uitbeelden als hij zich terug draait.
Het moeten niet alleen maar beroepen zijn. De volgende keer kan het ook een sport zijn, of een dier, of ...
Tijdens het uitbeelden moet er niet noodzakelijk doodstil gestaan worden. De 'pianospeler' beslist op voorhand of ze moeten bevriezen, of als ze terug gestuurd worden omdat ze 'niet goed genoeg uitbeelden'. Dan mogen ze wel bewegen, maar niet naar voor.
- Verdeel de kinderen van de klas in groepjes van 4 à 5. Laat ze per groepje nadenken over een situatie uit het luisterverhaal: welke personages komen er in voor, wat gebeurt er, ...
- Ze gaan die situatie nu in 3 'standbeelden' onderverdelen. Ze verdelen eerst wie welk personage uitbeeldt. Er mag uiteraard wat flexibel om gegaan worden met aantallen (het aantal wolven uit de roedel vb, kan variëren). Daarna bedenken ze de 3 fases van hun situatie.
Bijvoorbeeld:
 1. Mowgli heeft een fakkel vast en Shere-kahn en een aantal wolven zitten rond hem.
 2. Mowgli zwaait met de fakkel naar de dieren en ze deinzen verschrikt terug.
 3. De dieren lopen allemaal weg en Mowgli blijft alleen achter.
- Daarna maken ze van elke situatie een 'standbeeld'. Tijdens het standbeeld (of de 'foto') bewegen de kinderen niet gedurende een aantal seconden.
- Laat de kinderen nu naar elkaar kijken. Elk groepje laat zijn reeks van 3 standbeelden zien. Laat de groep telkens raden welke situatie er uitgebeeld wordt, of welke personages. Het

werkt beter als de kijkende leerlingen telkens hun ogen sluiten, als het uitbeeldende groepje wisselt van standbeeld.

Nu gaan we vanuit de standbeelden, naar bewegend spelen!

- Als alle standbeeldreeksen getoond zijn, neemt elk groepje de beginsituatie over van een ander groepje. Ze kopiëren het eerste standbeeld, zodat ze weten hoe iedereen staat/zit/ligt en wie welk personage is.
- Elk groepje heeft een nieuwe startsituatie met een aantal personages. Al spelend, proberen ze nu een ander vervolg te maken bij de startsituatie. Vb: Mowgli heeft een fakkel vast en Shere-kahn en een aantal wolven zitten rond hem. Maar de scène gaat verder dat Shere-kahn heel hard blaast en de fakkel zo uit waait, en alle dieren storten zich op Mowgli die opgegeten wordt.
- Nu mogen de kinderen wel bewegen en eventueel wat tekst gebruiken. Let er wel op dat ze niet te veel beginnen te praten! Geef ze liever de opdracht om maar 10 woorden te gebruiken in plaats van hele zinnen, want dan verliezen kinderen zich daar in.
- Let er mee op dat de kinderen traag genoeg spelen, en elkaar speelruimte geven. Het gevaar bestaat er in dat de leerlingen van een groepje door elkaar bezig zijn, en te weinig op elkaar letten of elkaar te weinig 'ruimte' geven. Traag spelen kan daar zeker bij helpen, of zelfs de afspraak maken dat er maar 2 van de 4 of 5 kinderen iets mogen 'doen' terwijl de anderen even 'bevriezen'.
- Laat ze de scènes nog eens tonen aan elkaar, en zorg er voor dat elk groepje ook telkens iets te horen krijgt wat er goed of leuk of grappig was aan hun scène. Ook leuk om te vergelijken met de oorspronkelijke versies, met de 3 standbeelden.
- Neem nog even de tijd om te vragen of de kinderen het een leuke les vonden of niet. Laat ze ook benoemen wat goed ging of wat ze misschien moeilijk vonden. Was het moeilijk om andere zaken te bedenken dan in het verhaal?

LES 4: JUNGLE-BAL

In deze les laat je de kinderen bewegingsreeksen maken vanuit de bewegingen van jungle-dieren. Je begint met eenvoudige bewegingen, en komt zo geleidelijk aan tot een bewegingsreeks. Met een aantal trucjes, maak je het geheel nog meer op hedendaagse dans lijken!

MATERIAAL	- een 'leeg' lokaal. Stoelen en banken aan de kant, of ga naar de turnzaal. - stukjes stof/staarten - afbeeldingen van de dieren uit het boek (makkelijkst is kopies maken) - muziek om op te dansen (bijvoorbeeld: 'the lion sleeps tonight' https://www.youtube.com/watch?v=OQlByoPdG6c)
DOELSTELLING	- vanuit dierenbewegingen naar bewegingsreeks - dansparameters gebruiken (tempo, ritme, kracht) - choreografie maken

- Laat de kinderen om beurt vertellen wat hun lievelingsdier is. Van zodra het dier uitgesproken is, beeldt de hele klas dat dier uit.
- Als dat lukt, ga je in een kring staan. Iedereen krijgt allerlei 'dierenpoten':
 - Kattenpootjes: krabben op elkaars rug
 - Wespenvingers: we prikken op elkaars armen
 - Muizenpootjes: met zachte muizenpootjes stap je met je vingers over de zijkant van iemands benen
 - Vogelvleugels: zachtjes door het haar fladderen
- Elke leerling krijgt een 'staart'. Dit is een stuk stof die achteraan in de broek of rok gestopt wordt. Ze mogen zelf kiezen welk dier ze worden (denk vooral aan de dieren uit het luisterverhaal), en ze proberen ook zo wat rond te lopen. Bedoeling is om elkaars staart af te pakken.
- Laat een aantal dieren uit het verhaal de revue passeren. De leerlingen bewegen telkens als dat dier. Laat ze dat uit proberen, en bespreek ook telkens wat er typisch is aan de bewegingen van dat dier.
 - de slang: kronkelt vloeiend over de grond
 - de panter: sluipt traag en spiedend rond
 - de tijger: zit lang stil en springt dan op zijn prooi af
 - de aap: springt en slingert in het rond, koprolt er op los
 - de olifant: stapt traag en log rond, vaak in rijtjes
 - de beer: slaat vissen uit het water, of staat rechtop om honing uit een bijennest te eten
 - ...

- Verdeel de ruimte nu in 3 vlakken. Eén vlak is het land, het volgende vlak is de zee, het laatste vlak is de lucht. De leerlingen bewegen door de ruimte als één van de dieren die daarnet aan bod kwamen. Als ze in een ander vlak komen, blijven ze bewegen als dat dier, maar ze passen zich aan aan het vlak.
Bijvoorbeeld: De aap in de lucht, slingert van tak tot tak. Op de grond stapt die in het rond met lange slungelarmen. In het water spartelt hij wat, om er zo snel mogelijk uit te geraken.
Zet wat muziek op, dat is altijd makkelijker om op te bewegen! (bovenaan deze les vind je een link naar 'The lion sleeps tonight')
- Zorg dat de leerlingen regelmatig van dier mogen veranderen. Ofwel geef je een signaal als er veranderd wordt, maar het kan vb ook dat als 2 gelijke dieren elkaar ontmoeten, ze beide veranderen naar een ander dier.
- Leg de afbeeldingen van de dieren uit het verhaal, omgekeerd op een rij. De leerlingen staan in een kring, en iemand kiest een prent uit. Zij of hij gaat terug in de kring, legt de prent voor zich en maakt een beweging die past bij dat dier. De rest van de leerlingen doet die bewegingen na.
De volgende in de kring gaat ook een afbeelding halen, maakt eerst de eerste beweging en voegt er een nieuwe aan toe. De klas herhaalt deze twee bewegingen.
Zo gaat het verder, tot er een hele reeks bewegingen na elkaar komen.
- Verdeel de klas in groepjes van 4. Elke leerling heeft een prent van een dier. In het groepje, zoeken ze per dier een beweging. Ze leren de 4 bewegingen, en maken er dan een reeks mee. De bewegingen mogen meer dan 1 keer voorkomen!
Ook nu speelt er best wat muziek.
- Als ze deze reeks af hebben, gaan ze dit nog verder verfijnen door een aantal 'dans-trucs' toe te passen:
 - Herhalingen gebruiken. Hele bewegingen, stukjes van een beweging, een deel van de reeks.
 - Groter of kleiner: bewegingen uitvergroten, of net heel klein maken.
 - Sneller of trager: je kan bewegingen heel traag doen, of juist veel sneller.
 - Hoog of laag: dezelfde beweging kan je laag bij de grond doen, of net heel hoog.
 Laat dezelfde muziek de hele tijd spelen, zodat ze daar aan wennen.
- Laat de leerlingen (die willen) hun bewegingsreeks tonen aan elkaar. Uiteraard zet je de muziek op die tijdens het oefenen speelde.
- Neem nog even de tijd om kort na te bespreken met de kinderen.
Heb je het gevoel dat je aan het dansen was?
Wat vond je mooi om zelf naar te kijken terwijl de anderen bezig waren?
Herkende je nog dierenbewegingen tijdens de dansstukjes?